

มิติด้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่เทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
Environmental Dimension of Sustainable Tourism Management in
Lan Khoi Sub-district Municipality, Pa Phayom District,
Phatthalung Province

ปุณยนุช รุธิรโก^{1*}

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหาดใหญ่¹

สิริลักษณ์ ทองพูน²

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่²

คัมภีร์ ทองพูน³

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่³

*e-mail: poonyanuch@hu.ac.th

Poonyanuch Ruthirako¹

Faculty of Science and Technology, Hatyai University¹

Siriluck Thongpoon²

Faculty of Business Administration, Hatyai University²

Kumpee Thongpoon³

Faculty of Political Science, Hatyai University³

Received: March 22, 2023, Revised: June 1, 2023, Accepted: June 28, 2023

บทคัดย่อ

กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม การบุกรุกทรัพยากรการท่องเที่ยว การบดบังทัศนียภาพ การทำลายธรรมชาติ และการเพิ่มขึ้นของมลภาวะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม และเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่เทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหาร และพนักงานเทศบาล จำนวน 5 คน 2) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวประเภทที่พัก/โรงแรม ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 แห่ง และ 3) นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า 1) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลลานข่อย และผู้ประกอบการมีการดำเนินงานด้านการจัดการขยะ และการจัดการน้ำเสีย และมีการติดป้ายประชาสัมพันธ์/รณรงค์ ส่งเสริมให้ตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ป้ายให้ทิ้งขยะลงถัง และป้ายช่วยรักษาความสะอาด และ 2) ผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) ผลกระทบทางบวกที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวก เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อม เกิดการจ้างงาน ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในท้องถิ่น และช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของชุมชน และ (2) ผลกระทบทางลบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม การบดบังทัศนียภาพ การทำลายธรรมชาติ และเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ป่าไม้ลดลง เกิดน้ำเสีย และเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เทศบาลตำบลลานข่อยสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการจัดทำมาตรการ แผนงาน และ โครงการร่วมกันระหว่างเทศบาลตำบลลานข่อย ชุมชน และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ในการลดผลกระทบทางลบ การอบรมให้ความรู้ การใช้มาตรการทางกฎหมาย การประชาสัมพันธ์ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: สิ่งแวดล้อม การจัดการการท่องเที่ยว เทศบาลตำบลลานข่อย

Abstract

Tourism activities could cause the decay of tourism resources and the surrounding environment, intrusion of natural resources, obstruction of views, destroying nature, and increasing of pollution. This study aimed to investigate environment tourism management and to propose how to reduce negative impacts from tourism activities at Lan Khoi Sub-district Municipality, Pa Phayom District, Phatthalung Province. Qualitative and quantitative research methods were applied. The data were gathered from three groups of informants: five staff members from the local municipal office and twenty entrepreneurs of accommodation and rafting who were selected by means of purposive sampling. The last group consisted of four hundred tourists who were selected using convenience sampling. A questionnaire and interview questions were used as the research instruments. Content analysis was applied for qualitative data and presented using descriptive explanation. Mean and standard deviation were used for quantitative data. The findings showed that Lan Khoi Sub-district Municipality and the enterprises have managed the waste, wastewater and organized public relations campaigns to promote public awareness in preserving natural and environmental resources such as posting relevant public signs in different places like the ones to instruct using waste bins and keeping the area clean. In terms of tourism impacts, they were classified into both positive and negative. The positive impacts were the consequences of tourism activities including the infrastructure and facilities, environmental development, employment and better incomes of the villagers, more relaxing places, more environmental awareness, and preservation of natural landscapes by local community. The negative impacts of tourism activities on the other hand, were caused by the deterioration of tourism and environment resources, obscure scenery, natural destruction, and environmental problems. This can contribute to a rise in waste and wastewater while having fewer areas of rainforests, and inappropriate use of land. Findings of this study can provide insights for Lan Khoi Subdistrict Municipality Office to apply sustainable tourism management approach. This can be done through designing practical measures and planning, conducting projects which require the local municipality, community, and enterprises to work collaboratively to reduce negative environmental effects. In addition, trainings, enforcement of law, conducting public relations activities, coordinating with relevant offices are also important in the management process. Finally, tourism business entrepreneurs should be given opportunities to exchange their ideas and take part in designing models for sustainable tourism management.

Keywords: Environment; Tourism Management; Lan Khoi Sub-district Municipality

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ในทศวรรษนี้ นักเศรษฐศาสตร์มักจะมองแต่การเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยการท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิต รายได้ และการจ้างงาน

สูงขึ้น (Martins, & Cró, 2021) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวถือได้ว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ ช่วยในการปรับดุลการชำระเงิน และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ (Buabangplu, 2018) นอกจากจะสร้างรายได้โดย

มีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้วยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น Ngamyinyong, & Silanoi (2017) มีการสำรวจแนวโน้มการท่องเที่ยวในประเทศไทยปี พ.ศ. 2563 โดย Airbnb พบว่า นักท่องเที่ยวร้อยละ 84 ต้องการท่องเที่ยวแบบใช้ชีวิตเหมือนคนท้องถิ่นในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนและใช้จ่ายไปกับร้านอาหารในชุมชนมากที่สุดกว่า 1.7 พันล้านบาท และจากข้อมูลของ Expedia ที่เจาะลึกข้อมูลการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2562 พบว่า นักท่องเที่ยวนิยมเลือกจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ในเมืองหลัก เช่น เชียงใหม่ นครราชสีมา และประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น และเมืองรอง เช่น ลำปาง สกลนคร น่าน และพัทลุง เป็นต้น (Government Savings Bank Research Center, 2020) จึงทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังชุมชน ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีความสำคัญ มีผลต่อระบบเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้ ให้กับประเทศไทยเกิดรายได้หมุนเวียนมีมูลค่ากว่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในทางตรงกันข้ามการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวถดถอยลง เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาด้านมลภาวะ เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลตามแหล่งท่องเที่ยว การเกิดแหล่งน้ำเน่าเสีย พันธ์พืช และสัตว์ป่าถูกทำลายจนลดจำนวนหรืออาจสูญพันธุ์ไปในที่สุด เกิดปัญหามลภาวะทางเสียงอันเกิดจากบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น เสียงดังจากยานพาหนะ และเสียงดังจากดนตรีในสถานเริงรมย์ เป็นต้น นอกจากนี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวอาจไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดการทำลายสภาพภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติ และเสียสมดุลของระบบนิเวศ (Buabangplu, 2018) สถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งเกิดปัญหาขยะที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นส่งผลให้เกิดการบริโภค และใช้ทรัพยากรมากขึ้น (Martins, & Cró, 2021)

จังหวัดพัทลุง มีลักษณะเป็นภูเขาและที่ราบสูง ทางด้านตะวันตกอันประกอบด้วยเทือกเขาบรรทัด ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ ทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ราบลุ่มที่ดอน และเป็นพื้นที่ราบลุ่มจรดทะเลสาบสงขลา มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้รับ

ความนิยม ได้แก่ เขาอกทะลุ ทะเลน้อย หาดแสนสุข ลำปำ บ่อน้ำร้อนเขาชัยสน ถ้ำน้ำเย็นเขาชัยสน ล่องแก่งหนานมดแดง และน้ำตกไพรวัลย์ (Jankong, & Jankaew, 2018)

ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม มีอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค และยังใช้น้ำที่ไหลมาจากอ่างเก็บน้ำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทล่องแก่ง ซึ่งน้ำที่ไหลมาจากอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส สามารถควบคุมปริมาณของน้ำได้ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง ทำให้สามารถทำกิจกรรมล่องแก่งได้ทั้งปี จึงมีผู้ประกอบการมาสร้างที่พักและให้บริการล่องแก่งริมลำน้ำเพิ่มมากขึ้น และมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดต่าง ๆ และมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นตามกระแสการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น เกิดปัญหาที่พิกไม่เพียงพอ การจราจรติดขัด และขาดถังขยะ เป็นต้น (Sukbanjong, & Wattanakamolchai, 2019)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว การศึกษามิตติ ด้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เป็นสิ่งสำคัญ โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และนักท่องเที่ยว นำไปสู่การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม และเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

บททวนวรรณกรรม

1. ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

การจัดการการท่องเที่ยวเป็นการส่งเสริม และการเปิดพื้นที่ใหม่ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และเงินทุน เพื่อพัฒนาลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความดึงดูดใจต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้จูงใจนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว (Mikulic, Kozic, & Kresic, 2015) เนื่องจากอุตสาหกรรม

การท่องเที่ยวมีการขยายตัว และสร้างรายได้ให้กับประเทศ แต่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่ตามมา คือ ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมสามารถจำแนกได้ดังนี้ (Rath, & Gupta, 2017) (1) การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการท่องเที่ยวส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การใช้น้ำ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น และการทำลายดิน (2) การเกิดมลพิษ ได้แก่ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ขยะ และน้ำทิ้ง และ (3) การทำลายและปรับเปลี่ยนระบบนิเวศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang, & Liu (2019) ที่กล่าวถึงการท่องเที่ยวในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า ส่งผลให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่มีการบริหารจัดการที่ดี มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรมาก เช่น การใช้น้ำ การใช้เครื่องปรับอากาศ และการบริโภคอาหาร ทำให้เกิดปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น (Shaheen et al., 2019; Andlib, & Salcedo-Castro, 2021)

2. แนวคิดของการท่องเที่ยวที่ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะเป็นทางออกที่จะลดผลกระทบทางลบที่เกิดจากการท่องเที่ยว (Sharpley, 2020) จุดเริ่มต้นของการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เริ่มจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Ciacci, Ivaldi, Mangano, & Ugolini, 2021) ต่อมาได้เห็นถึงความสำคัญของสถานที่ที่จะทำให้อุณหภูมิหรือสังคมได้รับผลประโยชน์เป็นลำดับแรก เช่นเดียวกับตัวชี้วัดความอยู่ดีกินดีของชุมชน หรือสังคมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้เศรษฐกิจดีขึ้น มีรายได้ และมีการจ้างงาน ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวในชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นย่อมทราบถึงภาวะการณ์ต่าง ๆ ปัญหาที่สำคัญ คือ มีความรักและผูกพันกับสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่อยู่เป็นทุนเดิม จึงเป็นโอกาสอันดีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวในชุมชนจะได้นำมาแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามาแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก รัก ผูกพัน และห่วงหาผูกพันในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนมากขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้อง และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Singkhalah, 2017)

ดังนั้น การท่องเที่ยวที่ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการจุดประกาย

นักท่องเที่ยวให้เรียนรู้ และดูแลสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นเรื่องความรับผิดชอบต่อได้แก่ (1) การดูแล ปกป้อง และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทุนทางธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และสัตว์ป่า (2) การส่งเสริมสวัสดิการด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ชุมชนที่อยู่รอบ ๆ จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (3) การสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (4) การแบ่งปันประโยชน์ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น และ (5) การสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงในโอกาสต่าง ๆ (Baloch et al., 2023)

วิธีการวิจัย

มิติด้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษาในพื้นที่ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง โดยเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและมีการประกอบกิจการธุรกิจท่องเที่ยวประเภทล่องแก่ง ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้บริหาร และพนักงานเทศบาล จำนวน 5 คน
2. ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวประเภทที่พัก/ล่องแก่ง

เลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 แห่ง โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของธุรกิจประเภทที่พัก/ล่องแก่ง และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. นักท่องเที่ยว ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเลือกระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเนื้อหาจะครอบคลุมประเด็นการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้บริหาร/พนักงานเทศบาล และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ และด้านกิจกรรมกระบวนการและการมีส่วนร่วม

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การบันทึกการสังเกต การจัดการการท่องเที่ยว การสนทนากลุ่มย่อยกับผู้บริหาร พนักงานเทศบาล และผู้ประกอบการกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงปริมาณได้ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวิเคราะห์ข้อคำถามและพิจารณา ประเมินค่าการให้คะแนน ตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย IOC (Item Objective Congruence Index) จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 0.85 ซึ่งค่า IOC ที่ได้ถือว่า เนื้อหาของแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้งานได้ ส่วนการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไม่ต่ำกว่า 0.7

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ หลังจากนั้นนำมาตีความเพื่อหาข้อสรุปจากฐานข้อมูลทั้งสอง แล้วนำผลมาอภิปรายร่วมกัน

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง และบันทึกข้อมูลที่ได้มา ประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยสถิติที่ใช้ คือ (1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ในการบรรยายข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และ (2) การหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนด้วยการประเมินระดับความเห็น 5 ระดับ ตาม Likert Scale ดังนี้ (5 = ระดับมากที่สุด 4 = ระดับมาก 3 = ระดับปานกลาง 2 = ระดับน้อย 1 = ระดับน้อยที่สุด)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์เนื้อหา และการตีความรายละเอียดต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นการศึกษาตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ แล้วใช้การพรรณนาความในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว

ผลการวิจัย

ผลการศึกษามิติด้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง สรุปผลได้ดังนี้

การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลลานข่อย

เทศบาลตำบลลานข่อย มีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในเรื่องการจัดการขยะ และน้ำเสีย โดยการจัดการขยะมีการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ที่กำหนดตารางในการจัดเก็บขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลลานข่อย 3 วัน/สัปดาห์ โดยวันจันทร์จัดเก็บขยะมูลฝอยในพื้นที่หมู่ที่ 1, 2, 3 วันพุธจัดเก็บขยะมูลฝอยในพื้นที่ หมู่ที่ 4, 6, 7, 8 และวันศุกร์จัดเก็บขยะมูลฝอยในพื้นที่หมู่ที่ 1, 2, 3 มีพนักงานขับรถขยะ 1 คน และพนักงานเก็บขยะ 2-3 คน ใช้รถขยะแบบอัดท้าย จำนวน 1 คัน ปฏิบัติงานตั้งแต่เวลา 8.30 น. เป็นต้นไป ส่วนการกำจัดขยะมูลฝอย มีการจัดเก็บขยะ 5 วัน/สัปดาห์ โดยใช้เตาเผาขยะจำนวน 1 เตา ของเทศบาลตำบลลานข่อยและมีพนักงานเผาขยะ 1 คน พนักงานทำความสะอาด คัดแยกขยะประจำเตาเผาขยะ 2 คน ในแต่ละเดือน เทศบาลตำบลลานข่อยมีการจัดเก็บค่าเก็บขยะครัวเรือนละ 30 บาท/เดือน ถึง 350 บาท/เดือน ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 492 ครัวเรือน คิดเป็นรายรับจากการเก็บค่าเก็บขยะทั้งสิ้น 14,760 บาท/เดือน ส่วนรายจ่ายจากการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นรวม 70,850 บาท/เดือน จากข้อมูลรายรับและรายจ่ายในการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย เห็นได้ว่ารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย เทศบาลตำบลลานข่อยจึงได้นำงบประมาณส่วนอื่นมาใช้ในการจัดเก็บขยะดังกล่าว

ส่วนปริมาณขยะมูลฝอยตามบ้านเรือน (ช่วงเวลารปกติ) ที่เกิดวันต่อวัน และปริมาณขยะมูลฝอยตามบ้านเรือน (ช่วงเทศกาล) ที่เกิดวันต่อวัน มีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นจาก 557.25 กิโลกรัมต่อวัน เป็น 1,114.52 กิโลกรัมต่อวัน โดยปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นพบในหมู่ที่ 1, 2 และ 3 เป็นขยะที่เพิ่มจากกิจกรรมการท่องเที่ยว “เนื่องจากมีขยะตกค้างมีจำนวนมาก โดยในช่วงวันหยุดหรือเทศกาลต่าง ๆ จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ขยะก็มากขึ้นตาม ขยะที่รถยนต์ขนานมาส่วนใหญ่ไม่ได้คัดแยก มีขยะปน ๆ กันทั้งที่รีไซเคิลได้ และขยะเศษอาหาร”

ในส่วนการจัดการน้ำเสีย มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำในอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส จุดที่มีการล่องแก่ง และลงเล่นน้ำตลอดลำน้ำ ค่าที่ตรวจวัด ได้แก่ ความขุ่น กลิ่น สภาพทั่วไป ค่าออกซิเจนละลายน้ำ ค่าความเป็นกรด-ด่าง ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำ พบว่า แหล่งน้ำมีคุณภาพพอใช้ (ค่าออกซิเจนละลายน้ำไม่ต่ำกว่า 4 แต่ไม่เกิน 6 มิลลิกรัมต่อลิตร จนถึงดีมาก (ค่าออกซิเจนละลายน้ำมากกว่า 7 มิลลิกรัมต่อลิตร)

การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่แพก/ล่องแก่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการท่องเที่ยว/ผู้แทน แพก/ล่องแก่ง จำนวน 20 แห่ง (จากทั้งหมด 30 แห่ง) พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้บริการอาหาร ที่พัก สถานที่สำหรับประชุม สัมมนา คาราโอเกะ สระว่ายน้ำ สไลด์เดอร์ และล่องแก่ง โดยจำนวนพนักงานในสถานประกอบการมีตั้งแต่ 2 คน จนถึง 80 คน และปัจจุบันมีเรือที่ใช้สำหรับล่องแก่งประมาณ 1,500 ลำ สำหรับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการเป็นดังนี้

1. การจัดการขยะของผู้ประกอบการ

มีวิธีในการจัดการขยะ โดยแยกขยะเป็นขยะเปียก (ให้ชาวบ้านนำไปเลี้ยงสัตว์ หรือทำปุ๋ย) ขยะรีไซเคิล (นำกลับมาใช้ใหม่ หรือนำไปขาย) และขยะทั่วไป จะนำขยะใส่ถุงดำบางส่วนจัดเก็บในภาชนะ และให้รถขนขยะของเทศบาลเก็บขยะ

2. การจัดการน้ำเสียของผู้ประกอบการล่องแก่ง

มีวิธีในการจัดการน้ำเสีย โดยมีระบบพักน้ำ และปล่อยน้ำเสียลงในบ่อบำบัด บางแห่งใช้ถังบำบัดก่อนปล่อยลงบ่อซึม ผ่านบ่อดักไขมันก่อนทิ้งลงคูสาธารณะ มีบางแห่งที่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย

3. การติดป้ายประชาสัมพันธ์/รณรงค์

สถานประกอบการบางแห่งมีป้ายสัญลักษณ์ ส่งเสริมให้ตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ป้ายให้ทิ้งขยะลงถัง และป้ายช่วยรักษาความสะอาด เป็นต้น

4. การก่อสร้างบริเวณริมลำน้ำ

สถานประกอบการหลายแห่งมีการก่อสร้างริมลำน้ำ โดยไม่ได้เว้นระยะถอยร่นตามที่กฎหมายกำหนด สถานประกอบการมีการก่อสร้างตึกรามน้ำ โดยมีการก่อสร้างในหลายรูปแบบ เช่น บ้านพัก ร้านอาหาร สไลเดอร์ และบันไดเพื่อลงไปเล่นน้ำ เป็นต้น

5. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

เนื่องจากนักท่องเที่ยวจากหลากหลายพื้นที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลานข่อย ซึ่งช่วงเทศกาลและวันหยุดจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักและล่องแก่งจำนวนมาก ทำให้นักลงทุนจากต่างพื้นที่เข้ามาซื้อที่ดินจากชาวบ้าน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรเป็นรีสอร์ท และร้านอาหาร “ชาวบ้านที่มีที่ดินใกล้กับลำน้ำได้ตัดสินใจขายที่ดินให้กับนายทุนที่เป็นคนต่างพื้นที่ เพราะที่ดินได้ราคาดี แต่เมื่อนายทุนเข้ามาประกอบกิจการแล้ว เกิดปัญหาเสียงดังจากการจัดกิจกรรมรื่นเริงของนักท่องเที่ยวบริเวณชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่บริเวณดังกล่าว”

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

การเก็บแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม จำนวนทั้งหมด 400 คน ได้ผลการศึกษา รายละเอียด ดังนี้

จากตารางที่ 1 การเก็บข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ และด้านกิจกรรมกระบวนการและการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อยู่ในระดับมาก โดยสถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงามหรือมีสภาพภูมิทัศน์ดี ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = .64) และมีความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณและความสวยงามของธรรมชาติ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = .65) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ตามด้วยความสะดวกของแหล่งน้ำ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .62) และความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .65) ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้านการจัดการอยู่ในระดับมาก พบว่า ความใส่ใจต่อการดูแลสภาพแวดล้อมธรรมชาติของเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการ ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .65) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ มีถังขยะเพียงพอ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = .70) การให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .77) ป้ายรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .90) และการให้ข้อมูลทั่วไปแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = .88) ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ส่วนการจัดการการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมกระบวนการและการมีส่วนร่วม นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีการรณรงค์ให้ปรับอุณหภูมิเครื่องปรับอากาศที่ 25 องศา ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .75) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การรณรงค์การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า และไม่เปิดน้ำทิ้งไว้ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .72) การปิดไฟและถอดปลั๊กเมื่อเลิกใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .77) ลดปริมาณขยะโดยใช้ถุงผ้า ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = .90) และการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .86) ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยว พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .52) รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมกระบวนการและการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = .66) และด้านการจัดการ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = .59) ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมรายด้าน

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม	Min	Max	Mean	S.D.
ด้านพื้นที่				
1. ความสวยงาม/สภาพภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยว	2	5	4.18	.64
2. ความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว	2	5	3.94	.65
3. ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณและความสวยงามของธรรมชาติ	3	5	4.18	.65
4. ความสะอาดของแหล่งน้ำ	2	5	4.13	.62
ด้านการจัดการ				
1. ความใส่ใจต่อการดูแลสภาพแวดล้อมธรรมชาติของเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ	2	5	3.92	.65
2. การให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ	1	5	3.76	.77
3. การให้ข้อมูลทั่วไปแก่นักท่องเที่ยว	1	5	3.68	.88
4. มีถังขยะเพียงพอ	3	5	3.77	.70
5. ป้ายรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	1	5	3.73	.90
ด้านกิจกรรมกระบวนการและการมีส่วนร่วม				
1. การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง	1	5	3.63	.86
2. การลดปริมาณขยะโดยใช้ถุงผ้า	1	5	3.65	.90
3. การปิดไฟและถอดปลั๊กเมื่อเลิกใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า	2	5	4.00	.77
4. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า และไม่เปิดน้ำทิ้งไว้	2	5	4.06	.72
5. การปรับอุณหภูมิเครื่องปรับอากาศที่ 25 องศา	2	5	4.14	.75

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

					n = 400
ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม	Min	Max	Mean	S.D.	Cronbach's Alpha
ด้านพื้นที่	3	5	4.11	.52	0.83
ด้านการจัดการ	2	5	3.77	.59	0.80
ด้านกิจกรรมกระบวนการและการมีส่วนร่วม	2	5	3.90	.66	0.88

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่เทศบาลตำบลลานข่อย

การจัดการการท่องเที่ยว สามารถบริหารจัดการได้ โดยทุกภาคส่วนมีบทบาทร่วมกัน ดังนี้

1. เทศบาลตำบลลานข่อย ควรมีการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ไขมาตราการทางกฎหมายแก่ผู้ประกอบการด้านสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงความสำคัญระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการจัดการการท่องเที่ยว และมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ดีตามควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว

ที่ยั่งยืน และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นประจำทุกปี เช่น กิจกรรมรักษาลานข่อย กิจกรรมการประกวดสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่มีผลการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดีเยี่ยม รวมถึงการจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อร่วมทำกิจกรรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ควรให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องกับนักท่องเที่ยว รวมถึงการจัดกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2. ชุมชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การเตรียมการจัดการการวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้รับประโยชน์ในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ จะต้องไม่เป็นการเบียดบังทำลายสิ่งแวดล้อม

3. นักท่องเที่ยว ควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุ 21-50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมาเที่ยวในกลุ่มของเพื่อนและกลุ่มของครอบครัว “เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีคุณสมบัติเหล่านี้จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวสูงกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ช่วยเขียนข้อความ และแบ่งปันความสนุกสนานผ่านกิจกรรมอนุรักษ์ต่าง ๆ ทางสื่อสังคมออนไลน์ จะสามารถช่วยสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวและนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้”

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษามิต้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง พบผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งด้านบวก และด้านลบดังนี้

1) ผลกระทบทางบวก กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อม เกิดการจ้างงาน ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในท้องถิ่น ช่วยกันรักษาสภาพ ภูมิทัศน์ของชุมชน การรักษาสีเขียวของชุมชนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

2) ผลกระทบทางลบ กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวสภาพแวดล้อม มีการบุกรุกทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยการสร้างสิ่งก่อสร้างที่ไม่ได้เว้นระยะถอยร่นริมลำน้ำ ทำให้ตบึงทัศนียภาพและทำลายธรรมชาติ นอกจากนี้ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้มีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น มีขยะตกค้างและกำจัดไม่หมดวันต่อวัน พื้นที่ป่าไม้ลดลงเพราะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยมีนายทุนทั้งในและนอกพื้นที่ เข้ามาลงทุนธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร และห้องแ่ง เกิดการซื้อที่ดินที่เดิมเป็นพื้นที่เกษตรถูกเปลี่ยนเป็นสิ่งก่อสร้าง ส่งผลกระทบต่อพืช และสัตว์ในท้องถิ่น ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาโดยเฉพาะปัญหาขยะ ที่มีปริมาณมากในช่วงเทศกาล เช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น ภูทับเบิก ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ส่งผลให้ภูทับเบิก

มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะช่วงวันหยุด นักชัตถูกซ์ จะมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้น 3-4 เท่าจากวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ เป็นต้น (Pampasit, Ainchinda, & Pongthornpruek, 2021)

เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ไม่เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม Pannawong et al., (2018) ได้กล่าวถึงการจัดการขยะมูลฝอยแบบบูรณาการจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงนักท่องเที่ยว เพราะหากขาดความร่วมมือจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติก็จะไม่ประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สะท้อนกลับไปเป็นผลเสียต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์นั้นเอง

ทั้งนี้ หลักการที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ World Tourism Organization (2016) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้อง (1) มีการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ มีการทดแทน การฟื้นฟูให้สามารถผลิตและให้บริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไปโดยไม่ลดถอยหรือเสื่อมโทรมลง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและความต้องการของชุมชน (2) มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (3) ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (4) ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากรและวิถีชีวิต (5) การออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น (6) เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนา ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ และ (7) เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทั้งความรู้ที่แฝงและฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) และความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง เป็นความรู้ที่เจ้าของความรู้สามารถบอกหรือบรรยายออกมาเป็นคำพูด หรือเขียนได้ ส่งผ่านหรือสื่อสารออกมาเป็นภาษาที่เป็นระบบ มีรูปแบบที่ชัดเจน สามารถแบ่งปันแลกเปลี่ยนกับคนอื่นได้ (Explicit Knowledge) โดยการถ่ายทอดความรู้ สามารถจัดทำสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น ฐานข้อมูล เอกสาร และคู่มือ เป็นต้น รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยี และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เพจบุ๊ก ไลน์ และเว็บไซต์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบในการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย คน (แหล่งความรู้) เทคโนโลยี (เครื่องมือ) เพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้

ไปใช้ได้อย่างง่ายและรวดเร็วขึ้น) และระบบการจัดการความรู้ (การบริหารจัดการเพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงและเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ) (Ungsitipoonporn, & Laparporn, 2016)

สรุป

การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง มีการดำเนินงานด้านการจัดการขยะ และการจัดการน้ำเสีย โดยการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ และตรวจสอบคุณภาพน้ำ ส่วนผู้ประกอบการมีวิธีการจัดการขยะ โดยแยกขยะเป็นขยะเปียก ขยะรีไซเคิล และขยะทั่วไป วิธีการจัดการน้ำเสีย โดยมีระบบพักน้ำ และปล่อยน้ำเสียลงในบ่อบำบัด บางแห่งใช้ถังบำบัดก่อนปล่อยลงบ่อซึม ผ่านบ่อดักไขมันก่อนทิ้งลงคูสาธารณะ และมีการติดป้ายประชาสัมพันธ์ ณรงค์ ส่งเสริมให้ตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น ป้ายให้ทิ้งขยะลงถัง และป้ายช่วยรักษาความสะอาด เป็นต้น ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ผลกระทบทางบวกที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวก เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อม เกิดการจ้างงาน ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในท้องถิ่น และช่วยกันรักษาสุขภาพ ภูมิทัศน์ของชุมชน 2) ผลกระทบทางลบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม การบดบังทัศนียภาพ การทำลายธรรมชาติ และเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ป่าไม้ลดลง เกิดน้ำเสีย และเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นต้น

เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เทศบาล ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชน และนักท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน โดยจัดทำมาตรการ/แผนงาน/โครงการร่วมกับผู้ประกอบการ และชุมชนในการลดปริมาณขยะของนักท่องเที่ยว ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การเตรียมการจัดการการวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้รับประโยชน์ในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จะต้องไม่เป็นการเบียดบังทำลายสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลตำบลลานข่อยเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควรคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุดที่เกิดจากการท่องเที่ยว มีแนวทางดังนี้

1. ด้านพื้นที่ท่องเที่ยว ควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ให้มีกระบวนการทำงานแบบปรึกษาหารือ เช่น การจัดทำโครงการ การสนับสนุนงบประมาณ การให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานร่วมกัน การประสานความร่วมมือและประสานข้อมูล การร่วมระดมความคิด และร่วมวางแผน เป็นต้น

2. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม นำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน และกฎกติกาที่ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว โดยจัดทำมาตรการป้องกันผลกระทบด้านลบที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว เช่น มาตรการทางกฎหมายแก่ผู้กระทำความผิดด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการบุกรุกทำลายโดยการสร้างสิ่งก่อสร้างโดยไม่ได้เว้นระยะถอยร่นริมลำน้ำ มาตรการด้านการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นต้น

3. ด้านกระบวนการ ควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ให้กับผู้ประกอบการ ประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว เนื่องจากผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวด้านพื้นที่ ด้านการจัดการได้สะท้อนให้เห็นว่า มีนักท่องเที่ยวที่ไม่พอใจเกี่ยวกับการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ป้ายรณรงค์ การคัดแยกขยะ และการลดขยะ ดังนั้น ควรจัดให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว มีป้ายรณรงค์ในการลดการใช้พลังงาน การลดปริมาณขยะ และการคัดแยกขยะ

4. ด้านองค์กรชุมชน ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกกระบวนการ ทั้งการวางแผน การดำเนินงานตามแผน และ การติดตามประเมินผล โดยการ ควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรจะต้องไม่เป็นการเบียดบังทำลายสิ่งแวดล้อม

References

- Andlib, Z., & Salcedo-Castro, J. (2021). The impacts of tourism and governance on CO2 emissions in selected south Asian countries. *Etikonomi*, 20(2), 385–396.
- Baloch, Q.B., Shah, S.N., Lqbal, N., Sheeraz, M., Asadullah, M., Mahar, S., & Khan, A.M. (2023). Impact of tourism development upon environmental sustainability: a suggested framework for sustainable ecotourism. *Environmental Science Pollution Research*, 30, 5917–5930.
- Buabangplu, P. (2018). Guidelines for management of sustainable eco-tourism: a case study of Khaokhitchakut National Park, Chantaburi Province. *Rajabhat Rambhai Barni Research Journal*, 12(2), 91-101. [in Thai]
- Ciacchi, A., Ivaldi, E., Mangano, S., & Ugolini, G. (2021). Environment, logistics and infrastructure: the three spheres of influence of Italian coastal tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 31(5), 1-21. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1876715>
- Government Savings Bank Research Center. (2020). *Report on Economic Conditions and Trends (Economic Outlook)*. Retrieved April 9, 2020, from <https://www.gsbresearch.or.th/>
- Jankong, S., & Jankaew, T. (2018). Natural attractions in Phatthalung. In *Proceedings of 1st National Humanities and Social Sciences Conference* (p.349-356). Songkhla: Songkhla Rajabhat University. [in Thai]
- Martins, A.M., & Cró, S. (2021). The impact of tourism on solid waste generation and management cost in Madeira Island for the period 1996–2018. *Sustainability*, 13(9), 5238. <https://doi.org/10.3390/su13095238>
- Mikulic, J., Kozic, I., & Kresic, D. (2015). Weighting indicators of tourism sustainability: a critical note. *Ecological Indicators*, 48, 312-314. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2014.08.026>
- Ngamyinyong, L., & Silanoi, N. (2017). Guidelines on sustainable tourism development at the Lakha community on the banks of Damnoensaduak Canal in Samut Sakhon and Ratchaburi Provinces. *Dusit Thani College Journal*, 11(1), 149-166. [in Thai]
- Pannawong, S., Tanakasem, N., Amornwittawat, P., Jaroeansit, J., Samonsen, P., & Pansawang, C. (2018). Guidelines for integrated solid waste management in natural attractions, a case study of Doi Inthanon National Park. *The 6th Muban Chombueng Rajabhat University's National Conference 2018* (pp.1556-1566), Ratchaburi: Chombueng Rajabhat University. [in Thai]
- Pampasit, S., Ainchinda, S., & Pongthornpruek, S. (2021). Solid waste characteristics and management in Phuthapbuek, Phetchabun Province. *Academic Journal of Science and Applied Science*, 2, 1-11. [in Thai]
- Rath, N., & Gupta, R. (2017). Environmental impact of tourism. *International Journal of Advance Research and Innovative Ideas in Education*, 2(3), 50-53.
- Shaheen, K., Zaman, K., Batool, R., Khurshid, M.A., Aamir, A., Shoukry, A.M., & Gani, S. (2019). Dynamic linkages between tourism, energy, environment, and economic growth: evidence from top 10 tourism induced countries. *Environmental Science and Pollution Research*, 26(30), 31273–31283.
- Sharpley, R. (2020). Tourism, sustainable development and the theoretical divide: 20 years on. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(11), 1932–1946.
- Singkhalah, S. (2017). Development of sustainable tourism at Kamala Sub-district and Kathu District, Phuket in tourism operators' and local government officers' perspective. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 3(2), 127-136. [in Thai]

- Sriharun, P., & Kampetch, P. (2018). Community tourism: A new alternative to sustainability. *Dusit Thani College Journal*, 12(3), 118-132. [in Thai]
- Sukbanjong, C., & Wattanakamolchai, S. (2019). Sustainable tourism development of Nhanmoddang Rafting, Pa Phayom District, Phatthalung Province. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 14(2), 3-16. [in Thai]
- Ungsitipoonporn, S., & Laparporn, K. (2016). Knowledge management (KM): Transmitting local wisdom of the Hakka community on-line-successes and challenges. *Journal of Language and Culture*, 35(2), 203-225. [in Thai]
- WTO, (World Tourism Organization). (n.d.). *Tourism, a Factor of Sustainable Development*. Retrieved on November 10, 2016 from <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-3>
- Zhang, S., & Liu, X. (2019). The roles of international tourism and renewable energy in environment: new evidence from Asian countries. *Renewable Energy*, 139, 385–394.